

ZAKLJUČAK

**o pokretanju postupka protiv protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo i
privrednog subjekta Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka**

**Sarajevo
Februar, 2010. godine**

Broj: 01-05-26-028-11-II/2009

Sarajevo: 16.02.2010. godine

Na osnovu člana 32. stav (1) i (2) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) i člana 210. Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 44/02, 12/04 i 88/07), postupajući po zahtjevu broj 01-05-26-028-II/09 podnesenom dana 04.09.2009. godine od strane privrednog subjekta Akt.online d.o.o. Fra Anđela Zvizdovića br.1 A/21 Sarajevo, putem punomoćnika, zajedničke advokatske kancelarije Marić Branko, Ivanović Dijana, Dizdarević Višnja, Radovanović Predrag, Ezmana Hadžiavdzić i Džana Smailagić-Hromić, Mehmeda Spahe 26, 71000 Sarajevo protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo i privrednog subjekta Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka, zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma iz člana 4. stav 1) tačka d) i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. stav 2. tačka a), b) c) i d) Zakona o konkurenciji, te člana 9. Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06), Konkurencijsko vijeće na 102. sjednici održanoj 16.02.2010.godine, donijelo je

ZAKLJUČAK o pokretanju postupka

- (1) Pokreće se postupak po Zahtjevu, broj 01-05-26-028-II/09 od 04.09.2009. godine podnesen od strane privrednog subjekta Akt.online d.o.o. Fra Anđela Zvizdovića br.1 A/21 Sarajevo, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo i privrednog subjekta Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka, zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma iz člana 4. stav 1) tačka d) i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. stav 2. tačka a), b) c) i d) Zakona o konkurenciji.
- (2) Postupak će se provesti u skladu sa Zakonom o konkurenciji i podzakonskim aktima koji regulišu oblast tržišne konkurencije, kao i drugim relevantnim propisima.
- (3) Stranke u postupku i druga pravna i fizička lica obavezna su da dostave svu traženu dokumentaciju i da ispune druge zahtjeve Konkurencijskog vijeća u smislu člana 35. Zakona o konkurenciji, u vremenskom roku utvrđenom od strane Konkurencijskog vijeća, shodno članu 33. stav (2), (3) i (4) istog Zakona.

Obrazloženje

Konkurencijsko vijeće je dana 04.09.2009.godine, pod brojem 01-05-26-028-II/09 primilo Zahtjev za pokretanje postupka (u daljem tekstu: Zahtjev), podnesen od strane privrednog subjekta Akt.online d.o.o. Fra Anđela Zvizdovića br.1 A/21 Sarajevo (u daljem tekstu: Podnosilac zahtjeva ili Akt.online), putem punomoćnika, zajedničke advokatske kancelarije Marić Branko, Ivanović Dijana, Dizdarević Višnja, Radovanović Predrag, Ezmana Hadžiavdzić i Džana Smailagić-Hromić, Mehmeda Spahe 26, 71000 Sarajevo, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo (u daljem tekstu: BH Telecom) i privrednog subjekta Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka (u daljem tekstu: Telekom RS), zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma iz člana 4. stav 1. tačka d) i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. stav 2. tačka a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 9. Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja.

Zahtjev je dopunjen dana 07.10.2009.godine, aktom broj 01-05-26-028-1-II/09. Uvidom u dostavljeni Zahtjev, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da isti nije potpun i kompletan, u smislu člana 28. stav 1) i 2) Zakona o konkurenciji, te u skladu sa članom 31. Zakona, Konkurencijsko vijeće zatražilo je dopunu dana 03.11.2009.godine, aktom broj 01-05-26-028-2-II/09. Isti je dopunjen dana 11.11.2009.godine, aktom broj 01-05-028-3-II/09, u kojem je Podnosilac zahtjeva zatražio od Konkurencijskog vijeća, u smislu člana 31.stav (2) Zakona, odobrenje produženja roka za kompletiranje dokumentacije, što je Konkurencijsko vijeće prihvatilo i odobrilo produženje roka, u smislu člana 31.stav (2) Zakona o konkurenciji, dana 13.11.2009.godine, aktom broj 01-05-028-4-II/09. Zahtjev je dopunjen traženom dokumentacijom dana 19.11.2009.godine, aktom broj 01-05-028-5-II/09. Takođe, Konkurencijsko vijeće je dana 02.12.2009.godine aktom broj 01-05-028-06-II/09 obavijestilo Podnosioca zahtjeva o obavezi uplate administrativne takse u skladu sa Odlukom o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem ("Službeni glasnik BiH" broj 30/06). Podnosilac zahtjeva je postupio po zahtjevu Konkurencijskog vijeća i dokaz o uplati iste, dostavio dana 11.12.2009.godine, aktom broj 01-05-028-07-II/09.

Potvrda o potpunom i urednom Zahtjevu, shodno članu 28. stav (3), izdana je dana 21.01.2010.godine, pod brojem 01-05-26-028-9-II/2009 godine.

Privredni subjekt Akt.online d.o.o Sarajevo, Fra Anđela Zvizdovića 1, 71 000 Sarajevo, je društvo za informatički inženjering i usluge, registrovano u Kantonalnom sudu u Sarajevu, broj rješenja: UF/I-1824/04. Pretežna djelatnost privrednog subjekta Akt.online je pružanja telekomunikacijskih usluga i isti privredni subjekt je i alternativni operater usluga javne fiksne telefonije i posjeduje dozvole za sljedeće segmente telekomunikacija: opštu dozvolu za pružanje internet usluga, opštu dozvolu javnog mrežnog operatera, ISPC kod, dozvolu za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga, dozvolu za korištenje telefonskih brojeva, korištenje bloka 1000 brojeva u telefonskoj mreži i 6 mikrotalasnih linkova.

Privredni subjekt Akt.online u Zahtjevu navodi slijedeće:

Privredni subjekt BH Telecom i privredni subjekt Telekom RS su tzv. javni telekom operateri na području Bosne i Hercegovine. Osnovna djelatnost navedenih privrednih subjekata su telekomunikacijske usluge u fiksnim i mobilnim mrežama u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju. Članom 16. Zakona o komunikacijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 31/03 i 75/06) i Pravilom 16/2002 RAK-a je predviđeno da su javni operateri telekomunikacione mreže dužni ponuditi drugim operaterima, uključujući i Podnosioca zahtjeva, priključak na infrastrukturu (tzv. interkonekcija). Na području Bosne i Hercegovine postoje tri osnovna javna operatera i to: privredni subjekt BH Telecom, privredni subjekt Telekom RS i privredni subjekt HT Mostar.

Odlukom RAK-a broj:03-29-2374-I/07 od 09.10.2007.godine privredni subjekti Telekom RS, Telekom RS i HT Mostar su proglašeni operaterima sa značajnom tržišnom snagom na tržištu usluga fiksne telefonije.

Proglašenje navedenih operatera, operaterima sa značajnom tržišnom snagom znači da, RAK može navedene operatere obavezati da pružaju usluge interkonekcije po troškovno orjentisanim cijenama, ukoliko to smatra neophodnim da bi se ostvarili ciljevi dati u članu 3. stav 4. i članu 15. stav 1., 3., i 5. Zakona o komunikacijama, te da se na iste imaju primijeniti odredbe o ograničavanju cijena, kao i troškovnom struktuiranju cijena.

U više navrata Podnosilac zahtjeva obraćao se privrednom subjektu BH Telecom sa zahtjevom za uspostavljanje interkonekcije. U skladu sa članom 4.1.1. RIP-a (Referentna interkonekcijaska ponuda- koju kreira dominantni operater, a odobrava RAK), ukoliko zahtjev operatera sadrži sve potrebne dokumente, saglasno RIP-u, privredni subjekt BH Telecom je obavezan usvojiti zahtjev i predložiti termin za početak pregovora. Termin pregovora je određen za 26.02.2007.godine, što u

skladu sa RIP-om otklanja sve daljne formalne prepreke za zaključenje konačnog Sporazuma o interkonekciji (u daljem tekstu: Sporazum). Shodno navedenom, može se zaključiti da je Podnosilac zahtjeva ispunio sve formalne pretpostavke za zaključenje predmetnog Sporazuma sa privrednim subjektom BH Telecom. Iako je privredni subjekt BH Telecom bio obavezan da, u skladu sa članom 4.1.5. RIP-a okonča pregovore i zaključi konačan Sporazum u roku od 90 dana od dogovorenog termina za početak pregovora, što u ovom slučaju znači 26.05.2007.godine, konačan Sporazum između Podnosioca zahtjeva i privrednog subjekta BH Telecom, zaključen je tek 01.02.2008.godine (više od osam mjeseci od isteka gore navedenog roka, utvrđenim RIP-om). U međuvremenu Podnosilac zahtjeva je u više navrata formalno zamolio privredni subjekt BH Telecom da završi proces interkonekcije, na što privredni subjekt BH Telecom nije reagovao nego je nastavio sa odugovlačenjem uspostavljanja interkonekcije. Zbog pomenute situacije Podnosilac zahtjeva bio je prinuđen otkazati dogovoreni posao i ugovore sa međunarodnim operaterima, odnosno pretrpio je značajnu direktnu poslovnu štetu u iznosu od 4.929.790,00 KM, prouzrokovanu namjernim odugovlačenjem u realizaciji interkonekcije, kao i posrednu štetu za ranije stečeni poslovni ugled kod inostranih telekom partnera. Obzirom na navedeno, Podnosilac zahtjeva bio je prinuđen obratiti se RAK-u (u više navrata) radi rješavanja nastalog problema, te je u tom smislu i podnio prigovor u nadi da će RAK preduzeti zakonom određene neophodne mjere za skorije zaključenje predmetnog Sporazuma, kao i sankcionisanje ovakvog ponašanja privrednog subjekta BH Telecom. Međutim, iako je RAK u cilju razrješenja ovog spora zakazao i održao nekoliko zajedničkih sastanaka sa Podnosiocem zahtjeva i privrednim subjektom BH Telecom, na kojima je zaključkom RAK-a utvrđeno da potpisivanje predmetnog Sporazuma ne može i ne smije biti uslovljavano od strane privrednog subjekta BH Telecom (što je upravo i rađeno, jer je privredni subjekt BH Telecom realizaciju Sporazuma uslovljavao zahtjevom da mu Podnosilac zahtjeva vrati neki drugi posao, koji nema nikakve veze sa interkonekcijom, a što je RAK potvrdio više puta). Realizacija Sporazuma je i dalje bila opstruisana od strane privrednog subjekta BH Telecom. Nakon godinu dana od podnošenja prvog zahtjeva za zaključenje Sporazuma, od strane Podnosioca zahtjeva, isti je konačno zaključen, ali su mnoga ključna pitanja ostala neriješena.

Takođe, pored gore navedenog zahtjeva, upućenog privrednom subjektu BH Telecom, Podnosilac zahtjeva, je dana 29.01.2009.godine podnio i privrednom subjektu Telekom RS, zahtjev za uspostavljanje interkonekcije, navodeći u istom, da ispunjava sve formalne kriterijume za pokretanje postupka uspostavljanja interkonekcije. Međutim, privredni subjekt Telekom RS, nije prihvatio realizaciju predmetne interkonekcije sa Podnosiocem zahtjeva, navodeći kao razlog, da ne raspolaže odgovarajućim kapacitetom za navedenu realizaciju, kao i da se nisu stekli tehnički uslovi za zaključenje Sporazuma o uspostavljanju interkonekcije sa privrednim subjektom Telekom RS. Nakon dužeg pregovaranja, Podnosilac zahtjeva je ipak zaključio Sporazum o interkonekciji sa privrednim subjektom Telekom RS, ali uz znatno zakašnjenje i uz privremenu redukciju za 50% od traženih interkonekcijskih kapaciteta.

Na osnovu izloženog, Podnosilac zahtjeva smatra, da su privredni subjekti BH Telecom i Telekom RS zloupotrijebili svoj dominantni položaj u smislu člana 10. stav 2) tačka b) i c) Zakona o konkurenciji.

Podnosilac zahtjeva dalje navodi, da su privredni subjekti BH Telecom i Telekom RS i nakon zaključenja sporazuma o interkonekciji sa Podnosiocem zahtjeva, nastavili kršenje odredbi Zakona o konkurenciji, zloupotrebljavajući svoj dominantni položaj u smislu člana 10. stav 2) tačka a) Zakona, kao i kršenje odredbi Zakona o komunikacijama, navodeći činjenicu da alternativnim operaterima nije ponuđeno korištenje usluge iznajmljenih linija, što je direktno kršenje pravila 16/2002 član 3. stav 2a. RAK-a. Nepružanjem ove usluge domaćim alternativnim operaterima, pa tako i Podnosiocu zahtjeva, dominantni operateri onemogućavaju liberalizaciju tržišta na segmentu iznajmljenih vodova i štite svoj monopolistički položaj. Zbog takve situacije, isti privredni subjekti su u mogućnosti da naplaćuju svoje usluge krajnjim korisnicima po visokim cijenama. U isto

vrijeme dominantni operateri ovu uslugu nude na međunarodnom tržištu ino-operaterima, dovodeći time lokalne alternativne operatere u diskriminirajući položaj.

Takođe po pitanju regulisanja cijena za terminaciju međunarodnog saobraćaja, Podnosilac zahtjeva ukazuje na činjenicu da su domaći operateri dovedeni u neravnopravan i diskriminirajući položaj u odnosu na strane operatere, obzirom da gore navedeni javni operateri nude bolje komercijalne uslove stranim operaterima nego domaćim alternativnim operaterima.

U slučaju kada dominantni operater sam direktno prodaje minute terminacije dolaznog međunarodnog saobraćaja u svoju mrežu onda je u njegovoj nadležnosti i transport navedenog saobraćaja od mjesta interkonekcije sa ino-operaterom pa sve do krajnjeg korisnika. To podrazumijeva da je u cijenu koju dominantni operater nudi ino-operaterima uračunata i ne mala cijena međunarodnog transporta navedenog saobraćaja do komutacije (centrale) dominantnog operatera. Dominantni operateri trenutno ovu uslugu na ino-tržištu nude po cijeni od:

BH Telecom (Fiksna – 0,121 KM/min, Mobilna 0,310 KM/min),
Telekomunikacije RS (Fiksna – 0,131KM/min, Mobilna – 0,319 KM/min).

U slučaju kada alternativni operater, pa tako i Podnosilac zahtjeva, na ino-tržištu ponudi ovu uslugu onda na sebe preuzima sve troškove transporta međunarodnog saobraćaja do komutacije (centrale) dominantnog operatera uključujući i lokalni dio te veze koja mora biti iznajmljena od dominantnog operatera i to pod njegovim uslovima. U ovom slučaju dominantni operater naplaćuje i cijenu lokalnog interkonekcijskog voda (BH Telecom i Telekomunikacije RS cca 1.100 KM/vod + PDV). Alternativni operater isto tako mora platiti dominantnom operateru i cijenu terminiranih minuta, a koju je odredio sam dominantni operater, odnosno:

BH Telecom (Fiksna – 0,122 KM/min, Mobilna 0,300 KM/min) +PDV,
Telekomunikacije RS (Fiksna – 0,127 KM/min, Mobilna – 0,300 KM/min) + PDV.

Uz sve gore navedeno, alternativni operater je dužan da obezbijedi i bankarsku garanciju koja mora biti 2.5 puta veća od prosječne mjesečne cijene terminiranih minuta saobraćaja u mrežu dominantnog operatera. U ovom slučaju dominantni operater je obezbijedio samo krajnji dio mreže, odnosno pristup do krajnjeg korisnika.

Podnosilac zahtjeva smatra, da je jasno da dominantni operateri zloupotrebjavaju dominantni položaj namećući nelojalne cijene i ostale uslove u smislu člana 10. stav 2) tačka a) Zakona o konkurenciji.

Takođe, Podnosilac zahtjeva smatra da se cijena terminacije ino-telefonskog saobraćaja u mreže javnih operatera koju alternativni operateri plaćaju, treba izjednačiti sa cijenom lokalnog poziva, kako je i praksa u tom poslu u zemljama Evropske unije i u zemljama koje su u fazi približavanja Evropskoj uniji (Hrvatska, Makedonija ...). Na tim liberalizovanim tržištima cijena za međunarodnu i lokalnu terminaciju su na istom nivou, jer su svjetski i evropski regulatori ustanovili da ne postoji ni jedan razlog koji bi opravdao razliku između cijena za lokalnu i međunarodnu terminaciju. Znači da za javnog operatera svakako nema razlike da li se radi o terminaciji ino-saobraćaja preko alternativnog operatera ili lokalnog saobraćaja (nema dodatnih troškova, nema dodatno angažovane infrastrukture i opreme). U ovom momentu sve troškove svakako snose alternativni operateri, a na drugoj strani dominantni operateri (BH Telecom, Telekomunikacije RS pa i HT Mostar) na taj način uvećavaju svoj promet i prihod, te u značajnoj mjeri narušavaju konkurenciju. Iz ovog je vidljivo da javni operateri očito krše odredbe člana 10. stav 2. tačka a), c) i d) Zakona o konkurenciji.

Pored navedenog, u smislu odredbi Zakona o konkurenciji, Podnosilac zahtjeva smatra da se treba regulisati i način uspostavljanja troškovnog principa pri formiranju cijena usluga koji neće predstavljati zloupotrebu položaja od strane javnih operatera.. Naime, činjenica je da su cijene

pojedinih usluga koje javni operateri nude svojim krajnim korisnicima jednake ili čak niže od cijena koje ovi operateri nude alternativnim operaterima. U najboljim slučajevima postoji neznatna razlika između usluge pozivanja koja se nudi krajnjim korisnicima i veleprodajne cijene, koja se nudi alternativnim operaterima. Dominantni telekom operateri koriste svoje mobilne mreže, do kojih alternativni operateri i dalje nemaju direktan pristup, kao vid zaštite konkurencije, odnosno direktno štite svoj monopolistički položaj na tržištu.

Cijena koja se obračunava za pomenuti tranzit u mobilnu mrežu npr. privredni subjekt BH Telecom iznosi 0,27 KM/min bez PDV-a, a ista cijena važi i za period jakog i slabog saobraćaja. Imajući u vidu da je cijena koju privredni subjekt BH Telecom zaračunava krajnjim korisnicima za pomenute pozive 0,145 KM/min za period jakog saobraćaja i 0,072 KM/min za period slabog saobraćaja (sve bez PDV-a), jasno je u kojoj su mjeri alternativni operateri u ovom slučaju deskriminirani. Naime, zbog skoro duplo veće nabavne cijene alternativni operateri ne mogu nuditi ovu uslugu krajnjim korisnicima. Ovakva situacija isključuje mogućnost održive konkurencije na relevantnom tržištu, jer ne ostavlja prostor za formiranje konkurentne cijene od strane alternativnih operatera uključujući i Podnosioca zahtjeva, prema krajnjim korisnicima.

Takođe, na primjeru terminacije nacionalnog saobraćaja iz mreže alternativnog operatera u fiksnu mrežu privrednog subjekta Telekomunikacije RS evidentno je da razlika između maloprodajne cijene pretplatnicima privrednog subjekta Telekomunikacije RS i veleprodajne cijene terminacije koja se fakturiše alternativnim operaterima iznosi svega 0,0005 KM/min. Činjenica je da dominantni operater u maloprodaji svojim pretplatnicima nudi ovu uslugu po cijeni od 0,02 KM/min, dok je veleprodajna cijena prema alternativnim operaterima 0,0195 KM/min. Na ovaj način dominantni operater ponovo nameće neloyalne cijene alternativnim operaterima čime je onemogućio održivu konkurenciju na tržištu pružanja ovih usluga, jer ne ostavlja prostor za formiranje konkurentne cijene od strane alternativnih operatera uključujući i Podnosioca zahtjeva, prema krajnjim korisnicima.

Po svim navedenim pitanjima, Podnosilac zahtjeva se obraćao RAK-u u više navrata ukazujući na nelogičnost i ponašanje dominantnih operatera, koji su i dalje nastavili sa istom praksom. Zbog ovakve cjenovne politike dominantnih operatera, Podnosiocu zahtjeva je onemogućeno da aktivira planirani set usluga i time doprinese daljnoj liberalizaciji tržišta telekomunikacija u BiH.

Na osnovu izloženog, Podnosilac zahtjeva smatra da su privredni subjekti BH Telecom i Telekom RS, pored zloupotrebe svog dominantnog položaja na tržištu Bosne i Hercegovine, prekršili i odredbe člana 4. stav 1) tačka d) Zakona o konkurenciji, primjenjujući različite uslove za identične transakcije sa drugim privrednim subjektima, odnosno, navedeni dominantni operateri na tržištu Bosne i Hercegovine, nude bolje komercijalne uslove stranim operaterima u odnosu na domaće alternativne operatere, dovodeći Podnosioca zahtjeva u nepovoljan tržišni položaj, u odnosu na strane operatere.

Konkurencijsko vijeće je na osnovu navoda iz Zahtjeva i dostavljene dokumentacije, ocijenilo da povrede Zakona o konkurenciji na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, nije moguće utvrditi bez provođenja postupka, te je odlučilo kao u dispozitivu ovog Zaključka.

Nakon provedenog postupka Konkurencijsko vijeće će donijeti konačno rješenje u skladu sa članom 42. Zakona o konkurenciji.

Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog zaključka nije dopuštena žalba. Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema istog.

Predsjednik

dr Stjepo Pranjić

Dostaviti:

- Podnosiocu zahtjeva,
- BH Telecom d.d. Sarajevo
- Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka
- U spis
- a/a